

Nr 298.

Av herr **Wistrand m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 (nr 233) om behandling av alkoholister (alkoholistlag).

Uti Kungl. Maj:ts proposition nr 207 till innevarande års riksdag föreslås vissa ändringar av gällande lag om behandling av alkoholister. I densamma föreslås vissa ändringar, gående ut på

- 1) inrättande av länsnykterhetsnämnder;
- 2) införande av bestämmelser i alkoholistlagen angående behandling av vagabonderande alkoholister;
- 3) införande av bestämmelser rörande samarbete mellan läkare och nykterhetsnämnd i ändamål att statuera anmälningsskyldighet för läkare beträffande förhållande, som bör föranleda nykterhetsnämnds ingripande.

I anledning härav tillåta vi oss anföra följande.

Lagen om behandling av alkoholister är av så sent datum, att endast mycket starka skäl måste föreligga för vidtagande av ändringar i densamma. Statsrådet och chefen för socialdepartementet har själv i sitt anförande till statsrådsprotokollet givit uttryck åt en sådan uppfattning.

På detta för lagstiftningsåtgärder alldeles särskilt ömtåliga område erfordras det åtskillig tid för att redan beslutad lagstiftning skall växa in i folkmedvetandet och visa sina verkningar. Med hänsyn härtill synas redan nu vidtagna ytterligare lagstiftningsåtgärder böra om möjligt undvikas. Det kan icke med fog göras gällande, att behov av ändrad lagstiftning hittills yppats; motsatsen hävdas tvärtom icke utan saklig skärpa i de yttranden, som på sin tid avgåvos över nykterhetslagstiftningsrevisionens betänkande av bl. a. socialstyrelsen och styrelsen för statens alkoholistanstalt å Vennegarn.

För en lagstiftning som den av Kungl. Maj:t föreslagna synes oss för övrigt nuvarande tidpunkt särskilt illa vald. Det uppdrag, som av Kungl. Maj:t den 17 december lämnades till vissa sakkunniga att verkställa utredning angående större enhetlighet av den svenska socialvården, måste uppfattas som uttryck för en strävan att åstadkomma större reda, ordning och sammanhang inom den sociala verksamheten och förenklande av den sociala organisationen, vilken för närvarande i vissa avseenden och på vissa håll hotar att växa vårt folk över huvudet. Det förslag, som Kungl. Maj:t i nu avsedda proposition framlagt för riksdagen, syftar emellertid icke till ytterligare förenkling utan avser upprättande av en ny och dessutom kostnadskrävande institution på det sociala området. Det innebär med andra

ord en åtgärd i motsatt riktning mot vad Kungl. Maj:t givit uttryck åt genom sitt utredningsuppdrag av den 17 december. Givetvis kan Kungl. Maj:t på grund av angivna utredning icke känna sig förhindrad att vidtaga nya organisatoriska åtgärder, men utredningens konsekvens synes oss dock vara att sådana måste föranledas av behov, som mera allmänt anses oavvisliga.

Förslaget om länsnykterhetsnämnder är emellertid avstyrkt av en rad myndigheter, bland vilka några måste anses representera en så hög grad av sakkunskap å området, att synnerligen starka skäl måste anföras för att icke låta deras uppfattning bliva vägledande. Avstyrkande yttranden föreligga från socialstyrelsen, statens inspektör för fattigvård och barnavård, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Blekinge, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län, tre landstings förvaltningsutskott, styrelserna för statens alkoholistanstalter å Venn-garn och Svartsjö, styrelsen för en icke statlig alkoholistanstalt, svenska stadsförbundet samt svenska landskommunernas förbund. I yttranden, som inforrats av överståthållarämbetet och länsstyrelserna, avstyrktes förslaget av förste polisintendenten i Stockholm, 7 nykterhetsnämnder — däribland nämnderna i Karlskrona, Vänersborg, Alingsås, Ulricehamn och Falun — samt 4 nykterhetsnämndssammanslutningar.

Förslaget bygger på en i svensk administration hittills tämligen okänd sammanblandning av funktioner mellan tvenne organ. Den ena — länsnykterhetsnämnden — skall öva tillsyn över de kommunala nykterhetsnämndernas verksamhet och deras sätt att fullgöra sina uppgifter. Länsnämnd förutsättes emellertid i de fall, där den anser ett ärende icke hava blivit på ett nöjaktigt sätt handlagt, kunna vidtaga de åtgärder, som skola tillkomma den kommunala nämnden. Socialstyrelsen framhåller i sitt yttrande över nykterhetslagstiftningsrevisionens utlåtande vådorna av att under sådana förhållanden en kommunal nämnd träffat anstalter om förebyggande åtgärder, under det att länsnämnden prövar skäligt att hos länsstyrelsen göra framställning om anstaltsvård och därmed sätter de redan träffade anordningarna ur funktion. I den mån konflikter skulle uppstå av beskaffenhet att föranleda olika med varandra oförenliga dispositioner ifråga om vad enskild person hade att iakttaga, skulle motsatsförhållandet, framhåller socialstyrelsen, undergräva respekten för lagstiftningen.

Socialstyrelsen har även framhållit, hurusom länsnämndernas verksamhet i dessa fall, där den kommunala nämnden uraktlåtit att vidtaga åtgärder, kan giva anledning till ett irriterande angivarsystem, som är ägnat att ingiva misstro mot verksamheten.

Anmärkningsvärt är även, att genom länsnämndens verksamhet ett icke kommunalt organ kan träffa avgöranden, som medföra utgifter, vilka drabba kommunen såväl direkt som indirekt.

Då från alla håll vitsordas, att nuvarande lagstiftning medgivit en jämnt

framskridande förbättring i alkoholistvårdens handhavande, synes det oss opåkallat att nu i lagstiftningen införa ett nytt, till sina funktioner för den svenska administrativrätten främmande organ, vars ändamålsenlighet i hög grad anses omtvistad. I detta sammanhang böra icke heller förbises de kostnader, som förslagets genomförande medför för det allmänna och som på detta stadium icke med lätthet låta sig överblickas. Även om kostnaderna för länsnämndsorganisationen skulle stanna vid den av statsrådet och chefen för socialdepartementet förutsatta summan 144.000 kronor om året — vilken summa synes optimistiskt fixerad — är anslaget likväl av den storleksordning, att dess ändamålsenlighet bör göras till föremål för en mycket noggrann undersökning. Det förefaller t. ex. som om alkoholistvården skulle, i enlighet med ett i ett flertal yttranden framkommet, men av departementschefen avvisat förslag, med avsevärt mindre kostnad kunna erhålla ett effektivt tillskott genom anställande av ett antal nykterhetskonsulenter med uppgift att sakkunnigt tillhandagå nykterhetsnämnderna i deras verksamhet och med uppmärksamhet följa densamma.

Vad angår frågan om åtgärder mot vagabonderande alkoholister synas icke tillräckliga skäl föreligga för att i den mån alkoholister nu falla under lösdrivarlagen undantaga dem från dennas tillämpning. Därest rekvisiten för lösdriveri ej äro för handen, måste man fråga sig, varför ett någon gång rätt harmlöst kringflackande liv — möjligen i faktiskt syfte att söka arbete — skall utan vidare jämsställas med övriga i lagen angivna mycket stränga förutsättningar för samhällets ingripande enligt alkoholistlagen. Därest åter lösdriveri enligt lösdrivarlagen kan konstateras torde, som av styrelsen för statens alkoholistanstalt på Svartsjö framhålles, polismyndighet eller nykterhetsnämnd redan med nuvarande bestämmelser äga möjlighet att låta vederbörande erhålla alkoholistvård i stället för att behandla honom efter lösdrivarlagen. Samma styrelse inskräpper även inkonsekvensen av att kringflackande alkoholister utan vidare skulle drabbas av alkoholistbehandlingen, även om de i övrigt ej fyllde indikationerna för denna, medan dessa strängt måste upprätthållas beträffande stationära, kanske långt farligare, alkoholister.

Även här föreligga en rad auktoritativa avstyrkanden. Yttranden i denna riktning hava avgivits av socialstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län, styrelserna för statens alkoholistanstalter å Venngarn och Svartsjö, statens inspektör för fattigvård och barnavård, polismästaren samt förste och tredje polisintendenterna i Stockholm ävensom svenska stadsförbundet.

Vad till slut angår frågan om anmälningssplikt för läkare beträffande förhållande, som bör föranleda nykterhetsnämnds ingripande, rör man sig på ett område, där enligt vår mening lagstiftningen bör gå varsamt fram, då det rör sig om personliga förhållanden av mycket ömtålig natur. Frågan har redan en gång varit föremål för riksdagens prövning, därvid behovet av en dylik anmälningssplikt bestreds av dåvarande statsrådet och chefen

för socialdepartementet Sam Larsson, vilken fann en dylik anmälningsplikt varken lämplig eller av hänsyn till nykterhetsnämnds verksamhet erforderlig. Befattningshavare, vilka icke hade att å sin tjänst beakta de särskilda förhållanden, som en anmälan kunde avse, borde ej förpliktas göra en dylik anmälan.

Detta enligt vår mening befogade ståndpunktstagande från riksdagens sida torde allt fortfarande vidhållas till dess hållbara skäl för dess frånträdande blivit uppvisade.

I anslutning till vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 207 angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister.

Stockholm den 30 mars 1938.

Karl Wistrand.

Eilif Sylwan.

William Nisser.